РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за развој на образованието
СКОПЈЕ 1

Примено: 18. 05. 2012			
Орг. единица	Број	Прилог	Вредност
07	1884/1		

одобрено
Трајко
18.05.12

АРХИВСКИ ПРИМЕРОК

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија" бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11) и член 30 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија" бр. 103/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11 и 51/11), министерот за образование и наука ја утврди Наставната програма по **македонски јазик** за V одделение на деветгодишното основно образование за учениците со оштетен слух.

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

АДАПТИРАНА НАСТАВНА ПРОГРАМА ЗА УЧЕНИЦИТЕ СО ОШТЕТЕН СЛУХ

МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

V ОДДЕЛЕНИЕ

ДЕВЕТГОДИШНО ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

1. ВОВЕД

Наставата по македонски јазик на учениците им овозможува да развиваат интерес за запознавање и применување на македонскиот јазик како основно средство за комуникација, за учење, за уметничко изразување, за запознавање на јазикот како најкарактеристичен белег на националниот идентитет. Преку наставата по македонски јазик се развиваат способностите за слушање, читање, пишување, усно и писмено изразување, сфаќање, доживување и толкување на литературните и други текстови.

Овој наставен предмет создава основа за стекнување знаења и од други наставни предмети затоа што преку практиката на воспитно-образовната работа по овој предмет се оперира со интегрално поврзаните процеси: мислење-говор-читање со разбирање. Со примена на интегрално поврзаните процеси во наставата по предметот македонски јазик учениците стекнуваат способности да ги користат содржините од останатите наставни предмети кои ги изучуваат.

Учениците преку оваа настава ќе се запознаат со структурата и системот на македонскиот стандарден јазик и на сите нивоа ќе ја усвојуваат и ќе ја применуваат стандарднојазичната норма (фонетско-фонолошка, морфолошка, синтаксичка, лексичка, правописна и ортоепска).

Според наставниот план за македонски јазик во V одделение се планирани по 6 часа неделно, односно 216 наставни часа годишно.

Наставниот предмет македонски јазик во наставниот план има статус на задолжителен наставен предмет.

2. ЦЕЛИ НА РАЗВОЈНИОТ ПЕРИОД ОД IV ДО VI ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да развива социјален и личен идентитет преку анализа на книжевни текстови;
- да се оспособува за усно и писмено изразување;
- да го збогатува речникот;
- да усвојува поими, содржини и правила од граматиката, правоговорот и правописот на македонскиот литературен јазик;
- да ја запознава функцијата на зборовите и нивната примена во усното и писменото комуницирање;
- да се оспособува да чита со разбирање текстови со различна содржина, сложеност и од различни извори;
- да распознава и применува разни функционални стилови во говорното и писменото изразување (разговорен, административен, новинарски, поетски, научно - популарен и научен стил на изразување);
- да чита и анализира текстови од уметничка и народна литература соодветна на возраста;
- да анализира книжевно дело соодветно на возраста применувајќи ги основните теоретски поими (строфа, стих, рима, лик, дејство);
- да користи разни форми на писмено изразување (креативни текстови; текстови за практична намена);
- да се поттикнува да користи книги и друг вид литература од библиотеките и од други извори;
- да се воведува во интерпретирање и вреднување литературни, сценски, филмски остварувања и друг вид на медиумска продукција;
- да развива свест за значењето на мирот, толеранцијата и соработката меѓу луѓето од различни култури.

ПУБЛИК... ЕРСТВО З... за ра...

3. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ЗА V ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да се запознава со основните историски факти од развојот на македонскиот литературен јазик;
- да се оспособи за правопис и правоговор на согласите и самогласките;
- да разликува зборови кои ја менуваат и кои не ја менуваат својата форма;
- да го проширува знаењето за видовите зборови: именки, заменки, придавки, глаголи, броеви;
- да усвојува поими и правила од граматиката, правописот и правоговорот на македонскиот стандарден јазик;
- да чита самостојно со разбирање на семантичкото значење на зборовите и речениците;
- да користи правилен ред на зборовите во реченицата;
- да се оспособува за пишување текст;
- да користи граматички и правописни норми при читањето и пишувањето;
- да го збогатува речникот со нови зборови;
- да развива чувство на припадност кон својата и почит кон другите култури;
- да се оспособи за усно и писмено раскажување и прераскажување текст;
- да следи информација од различни медиуми и да пренесува кратки информации;
- да може вербално да репродуцира зборови и едноставни јазични искази;
- да го применува знаковниот јазик на новите поими-зборови;
- да се оспособи да применува ИКТ во наставата;
- да се оспособи правилно да чита говор од уста;
- да се здобие со основни информации од театарската и филмската уметност;
- да ја коригира и усовршува артикулацијата на гласовите во македонскиот јазик (во зборови и реченици).

4. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: Јазик (ориентационо 21 час)			
Цели	**Содржини**	**Поими**	**Активности и методи**
Напомена: активностите од оваа тема се применуваат во текот на обработката на сите наставни содржини по предметот македонски јазик **Ученикот/ученичката:** ➢ да се оспособи за правилна артикулација на гласовите; ➢ да се оспособи за разбирање на јазикот како систем на знаци; ➢ да се оспособи за правилна аудитивна перцепција на гласовите и зборовите со помош на сурдотехнички помагала; ➢ да се оспособи за читање на гласовите од уста;	Артикулација на гласовите Корекција на артикулацијата Усовршување на артикулацијата Јазикот како средство за општење Синтетизирање на поими Читање говор од уста Препознавање на семантичкото значење на поимите Звучни и безвучни согласки	Артикулација Корекција Усовршување Јазични знаци Аудитивна/ визуелна перцепција Читање говор од уста Дактилологија Звучни и безвучни согласки	o Вежби за корекција на артикулацијата на гласовите во слоговите и зборовите o Вежби за составување зборови (поими) од дадени букви. o Вежби за согледување на јазичните знаци. o Вежби за читање на говорот од уста и користење на дактилологијата и гестот како помошно средство. o Вежби за препознавање на семантичкото значење на изучените поими. o Вежби за разликување на согласките. o Вежби со видовите зборови. o Вежби со зборови кои ја менуваат и не ја менуваат својата форма. o Вежби: Разликување и правилна примена на именките (практична примена на бројот кај именките).

➢ да ја совлада дактилологијата на гласовите; ➢ да ги препознава и разликува согласките по звучност; ➢ да разликува зборови кои ја менуваат и кои не ја менуваат својата форма; ➢ да разликува род и број кај именките; ➢ да разликува сопствени именки од род општи именки кај именките; ➢ да ги препознава збирните именки; ➢ да ги препознава показните заменки во реченицата; ➢ да го усвои поимот за придавка,да ги пронајде и разликува придавките во реченицата (присвојни и бројни); ➢ да ги разликува формите на глаголот за минатост, сегашност и идност; ➢ да ги препознава броевите во реченицата.	**Менливи иependliви зборови** Именки Сопствени, општи именки Збирни именки Показни заменки Присвојни и бројни придавки Минато, сегашно и идно време Броеви	**Синтетизирање** Збирни именки Показни заменки Присвојни и бројни придавки Форми на глаголот Бројност	o **Вежби: употреба на сопствени и општи именки.** o Вежби за откривање збирни именки во текст. o Вежби со препознавање показни заменки. o Вежби со разликување присвојни од бројни придавки. o Вежби со реченици во минато, сегашно и идно време. o Вежби со користење на броевите во реченични конструкции.

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: ЈАЗИК (ГРАМАТИКА) (ориентационо 25 часа)			
Цели	**Содржини**	**Поими**	**Активности и методи**
Ученикот/ученичката: ➢ да ги подредува правилно зборовите во реченицата; ➢ да употребува голема буква при пишување сопствени имиња, географски поими, празници и сл.;	Редот на зборовите во реченицата	Збороред во реченицата Голема буква	o Вежби: Составување реченици со правилен редослед на зборовите. o Вежби: Употреба на голема буква при пишување на лично име, имиња на членови од потесното и поширокото семејство; имиња на географски поими; празници итн. o Вежби: Коригирање на текстови во кои се направени грешки при пишувањето голема буква.
➢ да употребува потврдна и одречна реченица;	Потврдна и одречна реченици	Потврдна и одречна реченица	o Вежби: Употреба и разликување на потврдна и одречна реченица .
➢ да ги употребува правилно интерпункциските знаци при читањето и пишувањето;	Интерпункции знаци: *точка *запирка *две точки *извичник *прашалник	Интерпунк-циски знаци: *точка *запирка *две точки *извичник *прашалник	o Вежби: Запознавање со функцијата на интерпункциските знаци и правилна употреба при читањето и пишувањето. o Вежби: Препознавање грешки при користење на интерпункциските знаци.

➢ да составува правилно проста, проширена и сложена реченица; ➢ да создава сложени реченици; ➢ да ги препознава хомонимите во реченицата; ➢ да ги препознава деминутивите во реченицата; ➢ да ги препознава аугментативите во реченицата; ➢ да разликува директен од индиректен говор ➢ да се оспособи за правилно усно и писмено раскажување и прераскажување.	Директен говор Индиректен говор Раскажување Прераскажување	Хомоними Деминутиви Аугментиви	o Вежби: Формирање прости, проширени и сложени реченици o Вежби: Самостојно составување куси реченици. o Вежби: Откривање хомоними во речениците. o Вежби: Откривање деминутиви во речениците. o Вежби: Откривање аугментиви во реченицата. o Вежби: Правилна примена на директен и индиректен говор. o Вежби: Усно раскажување (настани случки од секојдневниот живот). o Вежби: Прераскажување детски текстови.

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: ЧИТАЊЕ И ОБРАБОТКА НА КРАТКИ ТЕКСОВИ (ориентационо 50 часа)

Цели	**Содржини**	**Поими**	**Активности и методи**
Ученикот/ученичката: ➢ да се оспособува за правилно гласно читање; ➢ да се оспособува да чита во себе; ➢ да се оспособува да чита текстови (печатно и ракописно латиница); ➢ да се оспособува за изразно читање со почитување на интерпункциските знаци (правилна артикулација на гласовите, зборовите и рečениците, интонација, темпо и паузи при читањето); ➢ да се оспособува да меморира, односно рецитира неколку стиха; ➢ да чита басни и приказни по улоги; ➢ да рецитира кратки стихотворби; ➢ да го открие говорот на писателот; ➢ да го открие говорот на ликовите во текстот; ➢ да го осознае поимот расказ; ➢ да го осознае поимот роман (детски); ➢ да го осознае поимот басна.	Правилно гласно читање Правилно читање во себе Изразно читање Правилно користење интерпункциски знаци Помнење	Изразно читање Интерпретатив-но читање Интерпункциски знаци Интерпретирање Рецитирање Говор на писателот Говор на ликовите Расказ Роман (детски) Басна	o Вежби: Активности во функција на обезбедување правилна артикулација на зборовите во речениците. o Вежби: Индивидуални и групни активности во функција на корекција на артикулацијата во изговорот на гласовите. o Вежби за рецитирање стихови. o Вежби за стимулирање на гласно читање со постепено зголемување на брзината на читањето. o Вежби: Драматизација-читање по улоги (куси пригодни текстови).

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: КУЛТУРА НА УСНО И ПИСМЕНО ИЗРАЗУВАЊЕ (ориентационо 120 часа)			
Цели	**Содржини**	**Поими**	**Активности и методи**
Ученикот/ученичката: ➢ да се оспособува да раскажува одреден виден или замислен настан; ➢ да се оспособува да прераскажува даден текст; ➢ да се оспособува да раскаже настан од сопствено доживување; ➢ да се оспособува да опишува предмети, суштества, слики и др.; ➢ да се оспособува да опишува детално предмет, лик, слика; ➢ да се оспособува да води дијалог; ➢ да се оспособува да меморира и да репродуцира стихотворби и делови од текст; ➢ да се оспособува за водење комуникација со употреба на говорни форми: Како се вика? Кој е тоа? Што е тоа? Кога? Што сака? Што не сака? Што работи? Од што е? Каков е? Каква е? Какво е?	Разговор на теми од животот во семејството, училиштето и непосредната околина Воочување на зборови со исто значење Воочување зборови со спротивно значење Рецитирање стихови Користење прашални форми: Кој е ова? Што е ова? Што има? Што сака? Каде е? Што прави? Со што? Пробај какво е	Раскажување Прераскажување Опишување Дијалог Комуникација	o Вежби: Именување лица, животни, предмети, објекти, одредени состојби по дадени слики. o Вежби за правилно раскажување виден или замислен настан. o Вежби за правилно прераскажување. o Вежби: Обиди за самостојно опишување на предмети, суштества и сл. o Вежби: Известување за виден и/или доживеан настан. o Вежби за меморирање. o Вежби: Наизменично поставување прашања и давање одговори на теми блиски за ученикот/ученичката. o Вежби: Самостојно пишување кус пригоден текст за честитка, писмо и сл.

ПИСМЕНО ИЗРАЗУВАЊЕ: ➢ да се поттикнува самостојно да составува пишан текст; ➢ да се поттикнува правилно да пишува писмо, текст за честитка и сл.; ▸ да се оспособи правилно да пишува кратки реченици; ▸ да пишува правилно според знаковниот јазик; ▸ да се запознае со поимите театар и филм; ▸ да се запознае со поимите сценографија и костимографија во театарот и на филмското платно.	Пишување писмен состав-текст Пишување честитка Пишување писмо Пишување реченици со дактилологија и знаковен јазик	Честитка Писмо Составување Сценографија костимографија	o Вежби со пишување писмен состав (писмо, честитка). o Вежби за препознавање и правилна примена на дактилологијата. o Вежби за препознавање и правилна примена на знаковниот јазик. o Вежби со пишување според знаковен јазик.

5. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

Наставната програма по предметот македонски јазик овозможува интегрирано планирање со наставата по предметите: природни науки, општество, математика, ликовно образование, музички стимулации и ритмички вежби и физичко и здравствено образование. Во интегрирано планирање на предметното подрачје Јазик (граматика) можат да се вклучат и содржини од: природни науки (кога ученикот се запознава со видовите зборови во усно и писмено изразување именувајќи ги поимите од овој наставен предмет); со општество (кога ученикот се запознава со видовите зборови во усно и писмено изразување именувајќи ги поимите од овој наставен предмет); математика (при сфаќање на односот меѓу предметите и зборовите, со приближната и точната бројност на броевите како видови зборови); со ликовно образование (со претставување преку цртежи на настани и ликови од работени дела, книжевни текстови) со музички стимулации и ритмички вежби (преку содржините кои се поврзани со самогласките и согласките, со ритмиката на поетските дела) физичко и здравствено образование (се прават вежби за правилно дишење при изговор на конкретни самогласки и согласки или при симулација на определени надворешни описи на ликови од книжевни дела). Во севкупното планирање на содржините на наставниот предмет македонски јазик треба да се вклучуваат и планирања кои се поврзани со вреднување на постигањата на учениците за време на реализацијата на наставната програма и на крај од определени образовни периоди. Тоа подразбира дека вреднувањето треба да е дел и од дневните, тематските и од глобалните планирања на наставниот процес.

Планирањето на наставата по македонски јазик треба да биде во координација со наставниот план и програмата за овој предмет и да ги опфаќа програмските содржини на сите образовно-воспитни подрачја. При одредувањето на бројот на часовите за предметните подрачја треба да се имаат предвид индивидвидуалните способности на учениците, како и специфичностите на условите за изведување на оваа настава во училиштето. Во планирањето на наставната програма треба да се води сметка за различното тежинско ниво на програмските содржини во рамките на програмата што се извлекува од поставеноста на целите што треба да е основа на планирањето на наставниот процес. Во планирањето, исто така, како појдовна основа треба да е и поставеноста на наставната содржина, потребниот временски рок за реализација на истата, како и нивото на постигања на поставените цели. Сепак, се препорачува да нема впечатливо големи временски отстапки за содржинската реализација.

Фондот на часови по наставниот предмет изнесува 216 часа годишно, 6 часа неделно.

Наставни средства:

- учебник избран на ниво на училиштето за соодветниот предмет, одобрен од страна на министерот
- читанка;
- енциклопедии, речници и сл.;
- Интернет, образовни софтвери;
- списанија;
- визуелни средства и други средства, ДВД и др.;
- други извори на учење во непосредната околина: споменици на културата, музеи, домови на културата, библиотеки, кина, театри, нацинални паркови итн.

6. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

ДИЈАГНОСТИЧКО ПРОВЕРУВАЊЕ И ОЦЕНУВАЊЕ

На почетокот на учебната година наставникот врши дијагностичко проверување на предзнаењата на учениците со цел да ја спознае состојбата таква каква што е, во функција на квалитетното планирање и реализирање на идните активности. Дијагностичкото проверување наставникот може да го реализира со примена на повеќе инструменти како што се: дијагностички тестови, со усни прашања подготвени од наставникот, со усни прашања подготвени од учениците, со пишување кратки состави.

Добиените одговори се слика на ученичките предзнаења во најширока смисла на зборот и претставуваат основа за планирањата за реализација на наставната програма и процесот на оценување во текот на наставната година.

ФОРМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ

Во текот на наставата по македонски јазик во петто одделение се препорачува формативно следење кое ќе овозможи формирање на објективни описи како повратна информација за постигањата на учениците во определен временски период. Формативното следење на постигањата на учениците наставникот може да го реализира со користење на соодветни методи и постапки:

- Разговори наставник/ученик
- Презентации
- Писмени вежби
- Тестови
- Домашни работи
- Портфолио-собирање на показатели (детски изработки, творби, искази и сл.) за секој ученик посебно.
  - Портфолиото треба во текот на целата година да им е достапно на родителите за да можат да придонесат во квалитетната реализација на наставата по македонски јазик
  - Портфолиото на ученикот со прочистени и селектирани податоци продолжува во наредното, повисоко одделение.

Добиените резултати од следењето на постигањата на учениците овозможуваат креирање на планираните усни и пишани повратни информации кои во форма на креирани описи се наменети за учениците, за родителите и за самите наставници. На крајот од секое тримесечје, врз основа на сознанијата од формативното оценување, се реализира микросумативно оценување од чиишто резултати се оформуваат тримесечните описни вреднувања за постигањата на учениците.

СУМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ

Врз основа на целокупните податоци добиени од следењето, проверката на постигањата на учениците во текот на реализацијата наставната програма наставникот ја констатира (опишува) развојната состојба на секој ученик поединечно, во рамките на секое програмско подрачје.

Од формираните сумативни описни оценки формулирани за секој ученик посебно раководејќи се од поставените нивоа на постигања во тек на определени временски периоди наставникот на крајот на учебната година внесува соодветни нумерички оценки.

7. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови за реализацијата се темели на нормативот за простор и за наставните средства донесен од страна на министерот за образование и наука.

8. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Наставата по македонски јазик во петто одделение може да ја изведува лице кое завршило:

- Филозофски факултет - Институт за дефектологија, дипломиран дефектолог;
- дефектолошки факултет согласно Законот за основно образование.

Изготвил: работна група,
координатор Марија Симонова, советник во Бирото за развој на образованието-Скопје

Одобрил: м-р Митко Чешларов, раководител на Сектор во Бирото за развој на образованието-Скопје

9. ПОТПИС И ДАТУМ НА ДОНЕСУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по **македонски јазик** за петто одделение на деветгодишното основно образование за учениците со оштетен слух, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

на ден 10.05.2012

Скопје

Министер,

м-р Панче Кралев

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Бр. 11-2482/35
15.05 2012 год.
СКОПЈЕ

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
СКОПЈЕ